

ALEKSANDR FAYNBERGNING “SAODAT SOHILI” SHE’RI: BADIY- FALSAFIY TAHLIL

*Muallif: Diyora Zoirova Shavkat qizi O‘zbekiston davlat Jahon Tillari
Universiteti talabasi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy o‘zbek she’riyatining yorqin namoyandalaridan biri Aleksandr Faynbergning “Saodat sohili” she’ri badiiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda insonning baxt haqidagi tasavvuri, uning makon va zamon doirasidagi izlanishlari, orzu va haqiqat o‘rtasidagi ziddiyat, ramziy obrazlar orqali yoritiladi. Maqolada she’rning g‘oyaviy yo‘nalishi, obrazlar tizimi, poetik vositalari va zamonaviy tafakkur bilan bog‘liqligi ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: saodat, baxt, ramz, falsafa, zamonaviy she’riyat, Aleksandr Faynberg, badiiy tafakkur, inson va orzu.

KIRISH

Aleksandr Faynberg zamonaviy o‘zbek she’riyatida o‘ziga xos badiiy tafakkuri, teran falsafiy mushohadalari va nozik lirizmi bilan ajralib turadigan ijodkordir. Uning asarlarida inson ruhiyati, orzu-umidlari, ichki iztiroblari va hayot haqidagi savollari chuqur poetik shaklda ifodalanadi. Shoir ijodida real hayot manzaralari bilan bir qatorda ramziy-falsafiy qatlam ham yetakchi o‘rin egallaydi.

“Saodat sohili” she’ri Faynberg ijodining ana shunday namunalaridan bo‘lib, unda insonning baxtni izlash yo‘lidagi ruhiy sayohati tasvirlanadi. She’r tashqi tomondan sodda syujetga ega: lirik qahramon “saodat sohili” deb atalgan go‘yoki mavjud bo‘lgan makonni izlaydi, dengizchilardan so‘raydi, osmon va yulduzlarga

murojaat qiladi. Biroq bu sodda syujet ortida insoniyat uchun abadiy bo'lgan savol – “Baxt qayerda?” degan falsafiy muammo yashiringan.

Mazkur maqolaning maqsadi she'r mazmunini ilmiy-badiiy asosda tahlil qilish, undagi ramzlar tizimini ochib berish, shuningdek, Faynberg poetikasining o'ziga xos jihatlarini yoritishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. “Saodat sohili” tushunchasining ramziy mohiyati

She'r nomining o'ziyoq ramziy ma'noga ega. “Sohil” – bu chegaraviy makon, suv bilan quruqlik tutashgan nuqta. U ko'pincha adabiyotda orzular, umidlar, yangi hayot bosqichi timsoli sifatida talqin qilinadi. “Saodat sohili” esa inson orzu qiladigan, ammo aniq manzili bo'lmagan ideal holatni bildiradi.

Shoir quyidagi satrlar orqali bu orzuning qadimiyligini ta'kidlaydi:

*Asrlar qa'ridan miltirar umid,
Yurakda og'rigan kabi jarohat...*

Bu misralarda umidning “asrlar qa'ridan” kelayotgani aytiladi. Demak, baxt izlash faqat bitta shaxsga emas, balki butun insoniyat tarixiga xos jarayondir. Umid yurakdagi “jarohat”ga qiyoslanadi – ya'ni u insonni tark etmaydigan, ba'zan og'riqli, lekin yashashga majbur etadigan ichki holatdir.

2. Dengizchilar obrazi va hayot tajribasi

Lirik qahramon saodatni izlab, dengizchilarga murojaat qiladi. Dengizchilar – ramziy jihatdan ko'pni ko'rgan, hayotni kezzagan, turli makonlarda bo'lgan insonlar timsolidir. Ular shunday deydilar:

*Barcha dengiz, barcha ummonni ko'rdik,
Saodat sohili yer yuzida yo'q.*

Bu javob hayotiy tajribaning xulosasidir. Shoir shu orqali shuni anglatadiki, inson baxtni tashqi makondan – boshqa shahar, boshqa mamlakat yoki boshqa sharoitdan izlab topa olmaydi. Dengizchilarning javobi romantik orzularni inkor etuvchi realizmni ifodalaydi.

3. Falak va yulduzlar timsoli

Lirik qahramon umidsizlikka tushmay, izlanishni davom ettiradi va endi baxtni osmondan, yulduzlar orasidan izlaydi. Bu inson tafakkurining navbatdagi bosqichi – moddiy dunyodan metafizik, ilohiy makonga murojaat qilishdir.

Biroq bu yerda ham shoir qat'iy xulosaga keladi:

*Sayyoralar bisyor osmondan, biroq
Unday sohil yo'qdir, unday sohil yo'q.*

Demak, saodat na yerda, na osmonning cheksiz kengliklarida mavjud bo'lgan aniq makon emas. Bu xulosa she'rning falsafiy cho'qqisi hisoblanadi.

4. Kutilmagan yakun va zamonaviylik

She'rning eng e'tiborga molik jihati – uning yakunidir. Shoir birdan mutlaqo boshqa ohangga o'tadi:

– *Allo, "Saodat sohili" kafesimi bu?
Stol buyuraman ikki kishilik.*

Bu satrlar o‘quvchini hayratga soladi. Avval asrlar, ummonlar, falaklar haqida gap ketgan bo‘lsa, yakunda oddiy telefon qo‘ng‘irog‘i va kafe manzarasi paydo bo‘ladi. Bu o‘tish zamonaviy inson tafakkuriga xos ironik uslubdir.

Shoir shu orqali quyidagi g‘oyani ilgari suradi: inson izlab yurgan saodat aslida kundalik hayotning oddiy lahzalarida – yaqin inson bilan birga o‘tirish, suhbatlashish, mehr ulashish jarayonida mavjud. “Ikki kishilik stol” – muhabbat, yaqinlik va insoniy iliqlik ramzidir.

5. She’ning poetik vositalari

Faynberg she’rda bir qancha badiiy usullardan mahorat bilan foydalanadi:

- **Metafora:** “Yurakdagi jarohat”, “miltirar umid”.
- **Ramz:** sohil, dengiz, yulduz, kafe.
- **Qarama-qarshilik:** kosmik miqyos va oddiy kundalik hayotning qarama-qarshi qo‘yilishi.
- **Kinoya:** balandparvoz izlanishlardan oddiy telefon suhbatigacha bo‘lgan keskin o‘tish.

Bu vositalar she’ning ta’sirchanligini oshiradi va o‘quvchini chuqur mushohadaga chorlaydi.

6. Inson va baxt muammosining falsafiy talqini

“She’rda ko‘tarilgan asosiy muammo – baxtning mohiyati” deb aytish mumkin. Faynberg baxtni tashqi sharoitlar bilan emas, balki insonning ichki dunyosi va munosabatlari bilan bog‘laydi. Lirik qahramon uzoq izlanishlardan so‘ng anglaydiki, baxt – bu ideal makon emas, balki real insoniy munosabatdir.

Bu g'oya ekzistensial falsafaga hamohang bo'lib, inson o'z hayotining ma'nosini o'zi yaratishini ta'kidlaydi. Shoirning quyidagi satri aynan shu fikrni mustahkamlaydi:

Baxtinga imkonim o'z qo'limda-ku...

XULOSA

Aleksandr Faynbergning "Saodat sohili" she'ri zamonaviy o'zbek she'riyatida muhim o'rin tutadigan falsafiy-lirik asarlardan biridir. Unda insonning asrlar davomida davom etib kelayotgan baxt izlash jarayoni ramziy obrazlar orqali yoritilgan.

Shoir saodatni uzoq makonlar yoki mavhum osmoniy olamlardan emas, balki insonning real hayotidan, muhabbat va yaqinlikdan topadi. She'r yakunidagi kutilmagan burilish esa asarga zamonaviylik, hayotiylik va chuqur ma'no bag'ishlaydi.

Mazkur asar nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki o'quvchini o'z hayoti, qadriyatlari va baxt haqidagi tasavvurlari ustida o'ylashga undaydi. Shu jihatdan "Saodat sohili" she'ri bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbligini yo'qotmagan badiiy-falsafiy manbadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Faynberg A. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2015.
2. Karimov N. Zamonaviy o'zbek she'riyati poetikasi. – Toshkent, 2018.
3. Yo'ldoshev Q. Badiiy tahlil asoslari. – Toshkent, 2016.
4. Rasulov A. Adabiyot va falsafa. – Toshkent, 2014.
5. Internet manbalari va adabiy tanqidiy maqolalar.